

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

De virtute Prudentia. Cap. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

Iacob. 2.
13.

Qui autem misericordiam non habuerit, nec misericordiam assequetur: quia iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam.]

Actiones misericordiae sunt: I. Ignorantes docere, Hæreticos à delictis suis, Ethnicos à cæcitatibus suis eripere; & rudēs ac idiotas in rebus fidei ac morum erudire.

II. Peccantes opportunè, amanter, efficaciter, verbo per se, & per alios prout prudentia dictauerit, & magis exemplo corrigere.

III. Dubio aliquo hærentes, & quid factò opus sit in rebus & negotiis occurrentibus, nescientes, consilio iuare.

IV. Mæstos, & afflictos, & tentationibus aut aduersitatibus pressos consolari.

V. Iniurias patienter ferre, imò magis de malo ac peccato iniuriantis, quàm de propria iniuria dolere.

VI. Offensas promptè remittere, & nec per nos, nec per alios, nec verbo, nec opere, nec desiderio vindictam assumere.

VII. Pro persequentibus nos, pro amicis, & inimicis, pro viuīs, & præcipuè pro defunctis orare: & animabus in Purgatorio existentibus, non tantum orationibus, sed ieiuniis, corporis asperitatibus, & eleemosynis subuenire.

VIII. Esurientibus cibum conuenientè tribuere.

IX. Sicientibus potum potigere.

X. Hospites, aduenas, & peregrinos liberali hospitio recipere.

XI. Pauperum nuditatem vestibus operire.

XII. Infirmos & carcere detentos visitare.

XIII. Captivos de manu Turcarum aut aliorum hostium, dato pretio, redimere.

XIV. Defunctis iusta facere, & Ecclesiastico officio sepulturae eorum assistere, & dum opus fuerit, eorum corpora terræ religiose mandare.

XV. Hæc omnia aut aliqua eorum, si opere non valuerimus præstare, ac desiderio & mentis affectu perficere.

Postulatio misericordiae: Domine Iesu Christe, omnium misericordiarum pater, qui generis humani miseras per crucem, & passionem tuam à nobis mirabiliter elongasti, & dicens: Discite quid est, misericordiam volo, & non sacrificium, misericordiae opera sacrificiis prætulisti; fac nos miserorum misereri, & per misericordiae opera eorum miseris & necessitatibus subuenire, vt in miseris nostris, quæ multa sunt, te misericordem benignumque patrem, & earum amabilem depulsorem inueniamus. Amen.

De Beneficentia. §. VII.

Act. 10.
30.

Beneficentia est bonus affectus voluntatis, operi coniunctus, quo propter Deum in omnes, quos possumus, beneficia conferimus. Hanc charitatis actionem præstitit semper Saluator noster; de quo scribitur: Quòd pertransiit beneficiando, & sanando omnes oppressos à diabolo. Hæc etiam alio nomine vocatur benignitas, quæ breuiter definitur, Bonorum feracitas.

Iacob. 2.
15.

Incentamenta ad Beneficentiam sunt: I. Quòd fraterna charitas, absque operibus beneficentiae latis nulla aut exigua est, si ea præstare nõ valeamus: Remq; per se vtilissimam, nempe charitatem in fratres, nostra culpa inutilem facimus. Inxta illud Iacobi: Si autem frater & soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem, aliquis ex vobis, illis: Ite in pace, calefacimini, & saturamini, non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?]

II. Beneficentiae opera sunt hostiae Deo acceptissimæ, quas sibi in lege gratiae mactari præcepit, illisque non aliam mercedem quàm ipsum Deum omnium bonorum fontem, acquirimus. Vnde Paulus: Beneficentiae & communionis nolite obliuisci, talibus enim hostiis promeretur Deus.]

Hebr. 13.
16.

III. Omnia creata, tum visibilia, tum inuisibilia, nos ad beneficentiam inuitant. Nihil enim est in rerum natura ex quo aliquod beneficium non accipiamus. Quædam quippe in nos conferunt beneficia refectionis, quædam voluptatis, quædam eruditionis, quædam correctionis. Valde autem reprehensibile est, quemquam inter tot res beneficas non esse beneficium, & tot tantaque recipientem nihil dare, neque se proximis suis vtilem & benignum præbere. Operemur ergo bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

Actiones beneficentiae sunt: I. Beneficia temporalia & spiritualia doctrinae, consilij, & exempli, pro facultate omnibus domesticis, & externis, cognitis & incognitis elargiri.

II. Hæc eadem cum à nobis petuntur, statim sine ulla mora libenter atque hilariter dare.

III. Cum nihil à nobis postuletur, si proximo vitia erunt obsequia nostra, vel ad ostensionem amoris necessaria, ea gratanter ingerere.

IV. Ignorantes, & nihil de nobis cogitantes, cum Deo gratum fore putatur, operibus pietatis afficere.

V. In gratiam & vilitatem temporalem aliorum, aliquam in commoditatem sustinere, & pro salute eorum spirituali etiam vitam temporalem periculo exponere.

VI. Pro beneficiis exhibitis ab homine nihil laudis, nihil gratitudinis, nihil compensationis expectare, sed præmium bonorum operum Dei approbationem habere.

VII. Ita tandem dare, quomodo vellemus accipere.

Postulatio beneficentiae: Domine Iesu Christe, sol iustitiae pulcherrime, qui omnes illuminas, omnes foves, omnes (quoad ad te attinet) tuo aspectu viuificas, de cuius tempore prædictum est: Tunc aperientur oculi caecorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum:] Da nobis inter alia innumera, quæ à tua benignitate recipimus, benignitatis affectum, & profusum in proximis beneficiorum effectum, vt dam nostra cura eis benefica voluntate partimur, & tibi similes simus, & maiora dona de tua largitate recipiamus. Amen.

Isa. 31. 5

De Virtute Prudentiae.

CAPVT VI.

SCIT fides inter virtutes Theologicas, ita & Prudentia inter virtutes morales primum locum obtinet. Afficit enim intellectum, cuius actio (vt diximus) voluntatem præcedit, & vniuersas hominis vires dirigit. Prudentia autem multas ac varias habet species, partes, & comites, quas Theologi, præsertim sanctus Thomas, latissime profsequuntur. Nam si species eius consideremus, altera est prudentia, qua quis regit seipsum; altera, qua regit multitudinem. Hæc verò adhuc est multiplex: Nam quædam dicitur æconomica, quæ gubernat domum; alia dicitur militaris, quæ gubernat exercitum; alia regnatiua, quæ gubernat regnum aut rempublicam; & alia politica, qua subditi seipso rectè disponunt, circa bonum regni cõmune. Si verò partes,

D. Thom.
à 9. 47.
19. ad.

pruden

prudenciam constituentes, & quasi integrantes, inspiciamus, multa sunt nempe memoria, qua recordamur praeceptorum: intelligentia siue cognitio praesentium: docilitas, qua ducti alterius erudimur: solertia, qua occulta bene coniectamur: ratio, qua ex vniuersi notionem in alterius notionem deuenimus: providentia, qua media ad finem consequendum apte praeviuimus: circumspectio, qua rei circumstantias animadvertimus: & cautio, qua periculis & impedimentis obitamus. Si tamen comites prudentiae inuestigamus, istae sunt tres: Bona consultatio: rectum iudicium secundum rationes communes; & rectum iudicium praeter legem communem, cum negotij qualitas ordinarias regulas in sui dispositione non patitur. Haec omnia recte & accommodatè ad Theologicam tractationem dicta sunt. Nos verò, qui virtutum naturas in ordine ad spirituales vitam breuissimè delibamus, in quinque tantum partes hanc virtutem distribuimus; nempe in prudentiam, discretionem, docilitatem, sollicitudinem, & circumspectionem, quas qui assequutus fuerit, non in infimo gradu lucem ad spiritualiter viuendum habebit.

De Prudentia. §. I.

Prudentia est virtus intellectus practici, qua, proposito nobis sine vitiatas, media ad illum consequendum per consultationem inquirimus, & per iudicium inuenimus, & per praecipuum efficax executioni mandamus. Bernardus ex Augustino breuissimè eam definiuit dicens: Est cognitio rerum appetendarum & fugiendarum. Et ipse Augustinus alio loco ait: Prudentia est amor, ea quibus adiuuatur in Deum, sagaciter eligens. vocat autem eam amorem, non quia amor sit, sed quia ad amorem bonorum, quibus ad virtutem iuuamur, impellit.

Incitamenta ad Prudentiam sunt: I. Virtutes aliae sine prudentia, non tantum decorem & pulchritudinem perdunt, sed etiam ex statu virtutum in vitia dilabuntur. Nisi enim prudenter se habeant, vel à regula sua exorbitant, vel deficient, & ideo vitium per excessum vel per defectum fiunt. Vnde Bernardus: Tolle hanc, & virtus vitium erit. Ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis conuertetur, exterminiumque naturae. Et Gregorius ait: Nisi virtutes reliquae, sapientia: epulis repleat, quae operantur, prudenter agant, virtutes esse nequaquam possunt.

II. Homo sine prudentia, in periculo casus manifestè versatur, quia, cui lux ista praestantissima intellectus deficit, caecus est: necessarioque aut in loco iniuo & periculoso securus ambulabit, & se praecipitem ager, aut in loco tuto & plano timebit, & praetimore iter perfectionis non arripit. Optime Laurentius Iustinianus ait: Non potest quis à malo fugere, & se in bono conseruare, nisi in cunctis, quae agit, praestet prudentia; per quam discernendo cunctas singulasque valeat moderati voluntates: ne opinio verisimilis fallat, ne decipiat sermo verus, ne quod malum est, bonum; ne quod bonum est, malum esse credatur.

III. Regnum caelorum, id est, Ecclesia, decem virginibus comparatur; quarum [quinque erant factae, & quinque prudentes.] Harum salus prudentiae tribuitur, quia nimirum acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus, nam considerantes fidem solum lampade significatam ad salutem non sufficere, oleum, id est, bona opera (vt interpretantur Hilarius & Hieronymus) habere voluerunt. Illarum verò damnatio ex stultitia opposita prudentiae processit; quia sola si-

A de contentè oleum bonorum operu contempserunt. Magna ergo & summe necessaria est virtus prudentia, qua virgines seruat, & à damnatione liberat, quatenus media à Deo ad salutem instituta, opere tenenda esse efficaciter dicat.

Actiones Prudentiae sunt: I. Finem totius vitae, scilicet beneplacitum Dei & assequutionem beatitudinis, attentè respicere, & in quocumque speciali negotio proprium etiam virtutis finem intueri.

II. De medijs ad finem consequendum per diuinas leges consultare, pro luce ad intelligendam diuinam voluntatem orare, diligenti etiam meditatione & consilio aliorum vti, ac quemque non multum sibi ipsi fidele.

III. De his, quae in consultationem allata sunt, iudicare, & inutilia ab vtilibus, & mala à bonis, considerato statu nostro ac vocatione, necnon & vitium mensura, discernere.

IV. Ea, quae meliora sunt, & fini, ad quem tendimus, congruentiora, praeligere.

V. Voluntatem, & ceteras animi vires ad ea, quae electione acceptata sunt, operi exequenda efficaciter per imperium inflectere. Vir enim sapiens, fortis est; & vir doctus, robustus & validus, qui non solum rectè iudicat, & eligit, sed bona efficaciter perficit.

Postulatio prudentiae: Domine Iesu Christe, magister bone, qui sectatores tuos ad sinceram prudentiam & prudentem sinceritatem hortatus es, monens eos, vt essent prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbae; da nobis sedium tuarum asstuticem sapientiam, quae nobiscum sit, & nobiscum laboret, vt te finem, ac scopum omnium laborum nostrorum habeamus, vt ita eos per prudentiam spiritus moderemur, vt & tibi placeant, & in omni virtute ac sanctitate promoueant, tibi que nos tandem felicitatis assequutione coniungant. Amen.

De Discretion. §. I.

Discretio est spiritalis prudentia, qua in his, quae ad interiora spiritus pertinent, vera à falsis, bona à malis, meliora à minoribus bonis discernimus, & his repudiatis, illa quae magis cõferunt, acceptamus. Hæc Albertus manifestè à prudentia distinguit, non aliter (vt puto) quam partem à parte. Nã prudentia videtur ad moderandas actiones externas virtutum moralium pertinere: Discretio verò intima spiritus penetrat.

Incitamenta ad discretionem sunt: I. Quòd sic vt Deus sapientia sua in huius orbis fabrica res inter se distinxit, & aptis in locis collocauit, vt mundus perfectus existeret: vnde facta luce diuisit lucem à tenebris, & aquas ab aquis, aquamque inferius iacentem, quam appellauit maria, à terra segregauit: ita iustus discretionem sibi immissa diuinitus, inter cogitationes & affectiones discrimen constituit, vt quibusdam admissis, quibusdam repudiatis, & singulis in suo loco dispositis, vitam suam Deo placitam & perfectam efficiat.

II. Discretio est oculus mentis, de quo ait Dominus: Lucerna corporis tui est oculus tuus. Ea qui caret, caecus est, & in mille incommoda & errores impingit; eam qui habet, non tantum videt, sed inter bonum, melius, & optimum in vnaquaque re aptè sapienterque discernit. Egregie id explicauit Bonauentura, dicens: Discretionis altus gradus est, secundum ordinem Dei vt donis temporalibus: altior, secundum ordinem Dei vt donis naturalibus in corpore & in animalibus: altissimus, vt secundum ordinem Dei donis grauitatis in anima. Item. Altus gradus est, seruare praecipua scripturae: altior, seruare consilia scripturae:

Bern. ser. de uill. co. Aug. lib. 1. de lib. arbitrio. c. 13. lib. de mori. Ecclesia. c. 15.

Bern. ser. 49. in Cant. Greg. 2. mor. c. 33.

Iusti. in ligno vita de prud. c. 3.

Matth. 25. 1.

Hilary. Hier. ibi.

Prov. 24.

Alber. de virt. c. 8. §. 34.

Gen. 1. 4.

Matth. 6. 22.

Bonau. li. de gradib. virt. c. 26.

altissimus, seruare doctrinam Iesu Christi. Item, Altus gradus est, regere se secundum exempla sanctorum: altior, secundum exempla Christi: altissimus, secundum mores Dei. Item, Altus gradus est, cogitare varia beneficia Dei: altior, de beneficiis collatis gratias agere: altissimus, laudare diuinam naturam & bonitatem, quæ coegit dantibus. Item, Altus gradus est, in omnibus cautum esse coram secularibus, ne scandalizentur: altior, cautum esse coram religiosis, vt ædificentur: altissimus, coram Deo iudice cautum esse, ne offendatur.

Cassian. vol. 2. c. 6.

Prov. 11. sec. 70.

Psal. 103.

Prov. 24. 70.

Hebr. 5. 14.

Hebr. 4. 12.

III. Multiplex perfectio discretionis, quam Cassianus pulchre depingit his verbis: Hæc est discretio, quæ non solum lucerna corporis, sed etiam sol ab Apostolo nuncupatur. Secundum illud: Sol non occidat super iracundiam vestram. Hæc etiam vitæ nostræ gubernatio dicitur, secundum illud: Quibus non est gubernatio, cadunt vt folia. Hæc consilium rectissime nominatur, sine quo nihil agere omnino scripturæ autoritate permittitur, ita vt ne ipsum quidem spirituale vinum, quod lenificat cor hominis, sine ipsius sinamur moderatione percipere: secundum illud: Cum consilio omnia fac, cum consilio vinum bibe. Et iterum: Sicut ciuitas muris diruta & non circumdata, sic est vir, qui non cum consilio aliquid agit. Cuius priuatio quam perniciosa sit monacho, testimonij huius exemplum figuratè declarat, diruta cum ac sine muris comparans ciuitati. In hac sapientia, in hac intellectu, sensusque consistit, sine quibus nec interior nostra ædificari domus, nec spirituales poterunt diuitiæ congregari: secundum illud: Cum sapientia ædificatur domus, & cum intellectu iterum erigitur, cum sensu implentur cellaria omnibus diuitiis pretiosis & bonis. Hæc, inquam, est solidus cibus, qui nisi à perfectis tantum ac robustis sumi non potest: secundum illud: Perfectorum autem est solidus cibus eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Quæ in tantum vtilis nobis ac necessaria comprobatur, vt etiam verbo Dei eiusque virtutibus coaptetur: secundum illud: Viuus est enim Dei sermo & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus, compagum quoque, & medullarum, & discretor cogitationum, & discretionum cordis; quibus manifestissime declaratur, nullam sine discretionis gratia posse vel perfici, vel stare virtutem.

Actiones discretionis sunt. I. Discernere inter malum, peius & pessimum, vt secundum suam malitiam reiciantur, & inter bonum, melius, & optimum, vt secundum suam bonitatem amentur.

II. Aduertere, quam reuerentiam debeamus superiori, quam compassionem inferiori, quam societatem æquali. Item, qualiter nos debeamus habere ad viuos; qualiter ad vita functos, quomodo erga prædecessores, & quomodo erga successores: qualiter ad amicos, qui diligendi sunt in Deo, qualiter ad inimicos, qui etiam diligendi sunt propter Deum.

III. Considerare, quæ resectio sit danda corpori, & qualis, & quanta, in cibo, potu, & somno, & in indumento, & in omni corporali exercitatione; nec non quæ, qualis, & quanta concedenda sit animæ in oratione, in lacrymis, in laude diuina, & in omni studio pietatis.

IV. Distinguere tempora laborandi, & quiescendi, loquendi, & tacendandandi, & accipiendi, & in omnibus debitas circumstantias obseruare.

V. Ordinare cogitationes, ne extra Deum vagentur. Affectus mentis, ne nimis in creaturis occupentur; voluntates, ne à Deo separentur: intentiones,

A ne impuritati miscuantur. Et suspiciones ac iudicia in meliorem partem conuerrere, & verba ac facta in bonum linem dirigere.

VI. Inter creatorem ac creaturam discrimen statuere, & illum propter seipsum diligendum esse cognoscere: Hanc verò aut propter Deum diligendam, aut si nos à dilectione eius diuellat, ex toto contemnendam iudicare.

VII. Vel tandem, secundum Ricardum Victorinum, actiones discretionis sunt: I. Iudicatio, quæ cuncta in iudicium adducit, & segregans bona à malis, per illicita nos efluere non permittit. 2. Deliberatio, quæ nihil inconsultè agit, & nos à superuacuis restringit. 3. Dispositio, quæ cuncta ordinatè operatur, & nihil confusum relinquit. 4. Dispenfatio, quæ superuenienti occasione cedit, & humanæ infirmitati condescendit. 5. Moderatio, quæ modum custodit in omnibus, & mensuram non excedit. De his quinque discretionis partibus interpretatur illud Davidis: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Manus duæ, iustitia & misericordia sunt, quas Dominus ad prælium docet, cum aduersus omnem iniustitiam & cordis duritiam nos instruit. Quinque autem digiti sunt quinque actus discretionis, quos ad bellum erudit, cum per illos omne peccatum debellare nos facit. Diuicatio est velut pollex; nam sicut pollex omnibus aliis positione respondet; sic diuicatio aliis actibus materiam acceptandam vel respiciendam subministrat. Deliberatio est velut index, quæ quid faciendum sit, indicat & ostendit. Dispositio est velut medius digitus, qui in medio est, & altior est cæteris, & ita dispositio, quasi gubernatrix, omnia agenda disponit, ordinat, & moderatur. Dispenfatio est velut medicus, qui infirmitati se accommodat, & quæ rectè disposita sunt, quia ex occasione emergente non rectè succedent, prudenter mutat. Moderatio est vt minimus digitus seu auricularis, nam ille aures mentis ad obaudiendum mandatis purgat, qui in omnibus quæ agit, dignas moderationis metas obseruat.

Ricard. ad Psal. 143.

Psal. 143.

Postulatio discretionis: Domine Iesu Christe, qui non vt homines, vides in facie, sed vt Deus intueris cor, & opera nostra, discretionis sale condita, licet externa specie parua sint, approbas, & hoc sale vacua, licet magna videantur, vt vilia & inutilia contemnis, intelligentias nostras spiritu discretionis nobilita, vt vera à falsis & bona à malis discernendo, in operibusque & desideriis nostris mensuram virtutis tenendo, vita nostra tibi placeat, & quotidie ad gloriam tuam in melius proficiat. Amen.

De Docilitate. §. III.

Docilitas est applicatio mentis sollicita, frequens, & summissa ad documenta maiorum, non negligens ea propter ignauiam, nec contemnens propter superbiam. Sic colligitur ex Thoma Aquinate descriptio docilitatis, cui alia descriptio Cypriani ascriptur, qua docilem definit. Ait enim: Docilis est ille, qui est ad discendi patientiam lenis & mitis.

D. Tho. 2. 2. 2. q. 49. art. 3. ad 2. Cyprian. ad Papei. c. epist. Ste phani.

Incitamenta ad docilitatem sunt: I. Exempla sanctissimorum hominum, qui alios in consilium aduocare, eos libenter audire, & ipsorum sententiam magis quam propriam sequi maluerunt. De quo sic Basiliius ait: Quanta verò vtilitas ex consilio alterius percipiatur, vel maxime patet in Mose, qui quantumuis orani Aegyptiorum sapientia instructus esset, & licet cum Deo de facie in faciem, vt amicus cum amico, sermonem & consilia conferret,

Enfl. or. 21. de facili.

tamen socii sui lothet consilium est sequutus, in constitutendis centurionibus, decurionibus, ac tribunis, qui praessent, ac iudicarent populum. Sic David consilio Chulis vsus, hostilis animi consilia Achitophel evertit; dispulitque. Profecto diuina quaedam res est, consilium: est namque animi coniunctio, charitatis fructus, mentis demissae demonstratio.

II. Ea, quae prudentiae & discretioni subsunt, quasi infinita sunt, nec vllus, quamuis sapientissimus, ad omnia per se cognoscenda & discernenda potest sufficere: Ergo omnibus docilitas necessaria est, vt alij alios libenter audiant, & eorum sententias, si propriis definitionibus praesent, actione compleant, & se proprio iudicio non regant. Quare non huic aut illi, sed omnibus dicitur: Ne sis sapiens apud te ipsum: Ne innitaris prudentiae tuae: Si dilexeris audire, sapiens eris. Et Bernardus non aliquid monens de medio populo, sed ipsum summum Pontificem, ait: Diligenter proinde, omne quod faciendum erit, tracta apud te, & cum his, qui te diligunt, tracta ante factum, quia post factum sera retractatio est. Sapientis consilium est: Omnia fac cum consilio, & post factum non poenitebis.

III. Facilem autem reddit docilitatis exercitationem, considerare, qui qualisque sint in consultores eligendi. Neque enim omnes in consilium vocandi sunt, nec omnes, consilia nobis ingerentes, audiendi, sed illi, quibus magna proteruia est reluctari, quia sapientia & rerum experientia praestant: & insignis sapientiae indicium est illis obedire. Roboam relicto seniorum consilio, iuuenibus insipientibus obsequutus est, ideo populus merito ab illo defecit. Non hoc dicimus, sed vt senioribus, sapientioribus, & Deo magis propinquis, recta consulentibus pareamus. Queramus ergo consiliarium; qui (vt inquit Ambrosius) nihil nebulosum habeat, nihil fallax, nihil fabulosum, nihil simulatum, quod vitam eius ac mores refellat, nihil improbum, ac maleuolum, quod auertat consulentes. Hunc autem gratum erit audire, huius dictis iacundum erit acquiescere, periculosum autem, eius monita praeterire.

Actiones docilitatis sunt: I. Spirituali magistro, qui nos regit, totam conscientiam, & cunctos recessus mentis nostrae, verè, syncerè, & fideliter patefacere.

II. Faciles & paratos ad eum audiendum, & ipsius monitiones excipiendas nos exhibere.

III. In omnibus, praesertim alicuius momenti, quantum prudentia permisit, pro consilio ad eum recurrere.

IV. Quae praeeperit, aut suaserit, in quo peccatum non appareat, reuerenter excipere, & proprio iudicio abnegato diligenter executioni mandate.

V. Quod minus prudentiae & discretionis habemus, habita ad eum obedientia supplere.

VI. Vbi aptus consiliarius defuerit, optimum consilium a Deo per ardentem orationem exquirere.

Postulatio docilitatis: Domine Iesu Christe, qui per os Apostoli tui Iacobi, sapientiam a te donatam suadibilem appellasti, & homines non per Angelos, sed per alios homines gubernari voluisti; qui que Paulum Apostolum tuum vas electionis ad Ananiam pro accipienda doctrina veritatis destinasti: da nobis quaesumus, [ne prudentes simus apud nosmetipsos,] sed nostrum nihilum agnoscentes; te per superiores ac magistros nostros ad nos loqui intelligamus, & ipsis conscientiam nostram syncerè ape-

rientes, eorum monitis & consiliis nos dociles ac morigeros praebemus. Amen.

De sollicitudine. §. IV.

Sollicitudo est celeritas mentis in rectè exequendis virtutum operibus, quae per prudentiam ac discretionem apta obsequio Dei & nostro profectui, iudicata sunt. Quam Petrus copulauit prudentiae dicens: Estote prudentes, & vigilate in orationibus. Ex quo constat, sollicitudinem alio nomine vocari vigilantiam, quoniam soporem mentis, id est, noxiam quietem, & incuriam in bene operando, repellit. Vocatur etiam feruor spiritus: quoniam sicut aqua feruens huc illucque mouetur, & praecalore muscas & animalcula immunda intra os intrare non patitur: ita animus vigilans atque sollicitus, nunquam in noxia quiete est, sed diligenter curat, impedimenta bonarum actionum expellere; & eas sine vlla, quantum potest, imperfectione praestare.

Incitamenta ad sollicitudinem sunt: I. Tepiditatis & negligentiae status: in spiritali verò quodammodo peior est statu carnali, quia facilius quis & frequentius solet a peccato ad gratiam resurgere, quam ad feruorem a tepore transire. Cuius rei Cassianus est manifestus assertor, ita scribens: Frequenter enim vidimus de frigidis atque carnalibus, id est, de saecularibus atque paganis, ad spiritualement peruenisse feruorem; de tepidis atque animalibus omnino non vidimus. Quos etiam per prophetam, ita legimus, Dominum detestari, vt spiritalibus viris atque doctoribus praecipatur, vt ab eis monendis docendisq; discendant, & nequaquam veluti in sterili, atque infructuosa terra, noxiisque sentibus occupata, semen verbi salutaris expendant, sed vt contemnentes eam; nouam potius excolant terram, id est, erga paganos, ac saeculares omnem doctrinae culturam, ac verbi transferant salutaris instantiam: quod ita legitur: Haec dicit Dominus viro Iuda & habitatoribus Ierusalem, Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas.

II. Magna sollicitudine mundani homines, fallaces diuitias quaerunt, impuras voluptates inquirunt, & inanes honores aucupantur, nihilque quod suis desiderijs conducibile existimant, insectum praetermittunt. Nos ergo tanto sollicitiores esse oportet, quanto non vana, sed vera speramus; non impura, sed sancta, sed perfecta, sed Deo placita concupiscimus. Ne dicatur de nobis, quod filij huius saeculi prudentiores & vigilantiores filiis lucis in generatione sua sunt. Immo potius pareamus voci Domini dicentis: Vigilate dum lucem habetis, ne tenebrae vos comprehendant.

III. Non desidibus & otiosis, sed sollicitis, & feruidis, & vigilantibus, diuitiae & praemia promissa sunt. Vnde optime dixit Basilius: Quis, quaelo, vnquam, qui sementis tempore domi desederit otiosus, aut etiam dormiens, vbi postea messis aduenit, sinum suum manipulis impleuit? Quis ex vinea, quam ipse non plantauit, vvas vnquam collegit? Illorum enim sunt fructus, quorum & labores, sicut coronae praemiaque illorum, qui victores euaserint. Quis enim eum, qui ne in certamen quidem cum aduersario descendit, corona vnquam dixit esse insigniendum? Cum ad eam promerendam, non victoria modo sed legitimus in certando conflictus requiratur, vt est apud Apostolum: quod quidem nihil aliud est, quam, vt eorum quae obser-

Prouer. 3. 7. Eccl. 6. 24.

Bern. lib. 5. de consil. 4.

3. Reg. 12. 13.

Ambros. 2. offic. 6. 17.

Iacob.

Altor.

Roman. 12. 16.

1. Petri. 4. 7.

Cassian. col. 4. c. 19.

Ierem. 4. 3.

Basili.

Luc. 12.

uanda descripta sunt, nihil omnino quicquam prætermittatur, ac singula ita fiant, vt à præscripto nihil discedatur. Beatus enim, inquit, seruus ille, quem cum venerit dominus, inuenerit non simpliciter quiduis facientem, sed sic facientem. Et si rectè quidem obtuleris, non rectè autem diuideris, peccasti.

Actiones sollicitudinis sunt: I. Bonis operibus, vt rectè & religiosè peragantur, debitam mentis attentionem ac necessarium conatum adhibere.

II. In cura perficiendorum bonorum operum, vigilantia, quam ponere consueuimus in rebus huius mundi, non uinci: sed sic vt exhibuimus membra nostra seruire iniquitati ad iniquitatem; ita eadem exhibeamus seruire iustitiæ in sanctificationem.

III. Eadem bona opera tempore congruo præstare, & nec ob negligentiam, aut nimiam rerum temporalium curam, in inopportuno tempore differre, nec ob desiderium se ab onere bonorum operum exoluendi, ipsa præuenire.

IV. Omnia impedimenta, tum externa occupationum, tum interna secularium cogitationum, curarum, & imperfectionum, quæ bonorum operum pulchritudinem, tranquillitatem, & perfectionem inficiunt, constanter & animosè dimouere.

V. Tantam diligentiam singulis bonis operibus apponere, quasi tota salus ex vnoquoque penderet.

VI. Quodcumque bonum opus tanta cura ac diligentia præstare, ac si esset postremum, quod in tota vita sumus facturi, & ac si statim essemus morituri.

Postulatio sollicitudinis: Domine Iesu Christe, Pastor vigilantissime, qui exultasti vt gigas ad curandam nostræ redemptionis viam, & egressionem tuam à summo cælo, & reditum tuum vsque ad summum eius propter Adam & posterorum eius salutem, celerimè peregristi: præcinge nos sancti seruatoris virtute, & pone immaculatam ab omni segnitie viam vitæ & conuersationis nostræ. Perfice sollicitudine à te immissa pedes, hoc est, affectus nostros, tanquam ceruorum, & nos super excelsa & inaccessibleia virtutis statue, vt tibi summo Regi in terris positi, sicut in cælis Angeli seruiunt, sollicitè & vigilanter seruiamus. Amen.

De Circumspectione. §. V.

Circumspectio est attentio mentis sedula ad ea quæ circumstant bonum opus, quod aggredimur, vt rectè & secundum præscriptum virtutis fiat, & ad ea quæ insurgunt, & sese obiciunt, impedimenta, ne quod prudenter incipimus, sinistra succedat. Et hæc pars circumspectionis, quæ mentem præmunit aduersus insurgentia & imminetia mala, vocatur cautio; de qua Paulus: Videte fratres, quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, vt sapientes. De circumspectione autem Ecclesiasticus ait: Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei: vt scilicet ex ea discat quomodo se in omnibus circumspectè habere debeat.

Incitamenta ad circumspectionem sunt, I. Malitia diaboli, qui, vt Petrus ait, tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Et licet libenter malis & impuris hominibus velsatur, tamen bonos præcipuè ac puros deuorat & deglutire nititur. Pulchre enim Gregorius ait: Sed an-

tiuus hostis hoc pro magno non habet, quod sub iure suæ tyrannidis terrena quærentes tenet; Propheta quippe attestante cognouimus, quia elca eius electa. Nec enim mirum deputat, si eos absorbeat, quos superbia erigit, auaritia tabefacit, voluptas dilatat, malitia angustat, ira inflammat, discordia separat, inuidia exulcerat, luxuria inquinans necat. Absorbebit ergo fluuium, & non mirabitur, quia pro magno non aestimat, cum eos deuorat, qui per ipsa suæ vitæ studia deorsum currunt, sed illos magnopere rapere nititur, quos despectis terrenis studiis iungi iam caelestibus contemplatur. Cum ergo iusti tam antiquum & implacabilem hostem habeant, mirum erit, si securi dormiant, & non circumspecti, & cauti aduersus illum se diligenter accingant.

II. Omnia sunt plena periculis, & non solum in vitio, sed in ipsa virtute discrimen est, quare necessarius est discretionis oculus, qui pericula spiritalia præuideat, & soles cautionis gubernator, qui latrunculos, nos infestare & deprædari volentes, semel cognitos arceat, & thesaurum virtutis integrum intactumque custodiat. Meritò quidem seruus ille laudatur, quem cum venerit dominus, inuenit vigilantem, adeo vt dignus sit super bona domini constitui. Ille autem vigilat, qui circumspectus est, vt prouideat bona, & cautus, vt tota mentis contentione fugiat, & vitet mala.

III. Dominus mittens discipulos ad prædicandum, ait illis: Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Dominus quidem mittit, & ex hac parte satis securi sunt, at ex parte luporum, inter quos mittuntur, non possunt non esse obnoxij discrimini. Sint ergo simplices sicut columbæ, vt simpliciter iusta impieant, & in Domino mittente confidant, sed sint prudentes sicut serpentes, vt inter lupos, & vitia, & occasiones cadendi, sibi caueant. Serpentis prudentia circumspecta & callida est: Nam serpens, vt inter alios inquit Basiliius, si quid periculi incurrere viderit, caput ante omnia custodit: sic & nos, quia pericula vndique circumspecte videmus, vt caput, id est, vitam animæ conseruemus, ab omnibus, quæ eam aut destruere aut minuere possunt, diligenter caueamus.

Actiones circumspectionis sunt: I. Circa finem, vt in omnibus, quæ agimus, bonum diuini obsequij finem intendamus, ad illumque vehementer afficiamur, quo difficultates eum assequendi superare possimus.

II. Circa media: vt in eorum electione, & multo magis in executione, passionem, præcipationem, & obstinationem fugiamus. Nam passio cæcat, præcipitatio deiicit, & obstinatio in propria sententia, salutari consilio ianuam occludit.

III. Circumspectio extrema fugit, quia virtutem quærit, quæ medium locum obtinet.

IV. An ea quæ eligit sint proportionata fini obsequij Dei, & virtutis assequendæ, aut proximo proficiendi, diligenter inquirat. Erunt autem proportionata, si bona, quia pro nullo sine bono malum faciendum est, si statui operantis conuenientia, si vtilitatem aliquam ad consequendum finem allatura iudicetur.

V. Circumspectio in dubiis, si consilium quærit, omnes quidem audit, sed sententiam pauciorum, id est, prudentiorum & optimorum admittit.

VI. Festinat lentè, & nec statim, quid sit faciendum, sed maturè post attentam considerationem, decernit: nec ante tempus opportunum ad executionem procedit.

Psal. 17. 33.

Ephes. 5. 15.

Eccles. 14. 22.

1. Petri. 5. 8.

Greg. 33. mor. c. 18.

Abacuc. 1.

Matth. 10. 16.

Basil. hom. in princ. p. uerb.

VII. Ita est matura, vt non sit nimis tarda, nec rempus loquendi aut faciendi, quod oportet, labi sibi ob nimium errandi timorem.

VIII. Circumspectio ad ea quæ cogitat, quæ loquitur, & quæ agit, vigilanter attendit ne in substantia operis, aut in modo deficiat. Scit etiam, nec omnia vera dicenda esse, nec omnia tacenda. Seruat optimè consilium sapientis: Omnia tempus habent, & tempus tacendi, & tempus loquendi: & magis ad taciturnitatē, quàm ad loquacitatē inclinat.

IX. Non omnibus ficit, nec arcana sua passim reuelat, custodiens illud Salomonis: Torum spiritum suum proferet stultus, sapiens differt, & reseruat in posterum.]

X. Procul odoratur bellum, & pericula ventura præuidet, & si potest illa fugit, sin minus orationibus, & sanctis considerationibus, & alijs medijs se præmunet, & ante langorem adhibet medicinam, & ante iudicium interrogat se ipsam.

XI. Nequaquam omni spiritui credit, sed probat spiritus an ex Deo sint. Aduersationum tentationes intelligit, & ad eas propulsandas conuenientia remedia adhibet, & se non in pace, sed in belli prociectu stare cognoscit.

XII. Circumspectio vbi timendum est timet, & vbi formidinis nihil est, confidenter incedit, & non omnia bona, sed statui & vocationi conuenientia præsumit.

XIII. Opiniones vulgi contemnit, dicta & subannationes tepidorum pro nihilo ducit, & solum Dei beneplacitum, conscientia attestacionem, & bonorum approbacionem inquirat.

XIV. Nec omnia credit, nec omnia discredet, nec omnia affirmat, nec omnia negat, nec omnia iustificat, nec omnia damnat, nec ob sanctitatem vnus omnes approbat, nec ob peccatum alterius vniuersos condemnat, sed quæcumque se offerunt, ex præscripto rationis iudicat.

XV. In æstimatione rerum externa specie non fallitur, sed oculis mentis, vt verum eruat, intima penetrare conatur. Scit enim, lignum vile aliquando auti colore splendere, & fel sub melle ac spinas sub rosis latitare, & lupos conuersatione vestimentis ouium coopertos inueniri.

XVI. Tandem circumspectio non est facilis in credendo, quod est signum leuitatis; nec in concedendo, nam est causa penitentiæ; nec in iudicando, quoniam est feminarium erroris; nec in promittendo, quia est species quedam seruitutis; nec in conuersando, quia est occasio contemptus; nec in irascendo, nam est insanis apertum indicium.

Postulatio circumspectionis: Domine Iesu Christe, Agne innocentissime, & amator hominum sapientissime, qui tanta in terris circumspectione vixisti, vt inter hostes tuos positus, dicere poteris: Quis ex vobis arguet me de peccato? Hæcque tam libera innocentia attestacione neminem ad te reprehendendum, quia nihil omnino reprehensione dignum habes, prouocasti: Da nobis, oramus supplices, circumspectam & cautam conuersationem, vt peccata vitemus, & in omnibus, quæ aggressi fuerimus, bonum tui odorem spargamus. Amen.

De Virtute Iustitiæ.

CAPVT VII.

IUSTITIA, præstantissima virtus, quæ homines à mutuis iniurijs auerit, ciuitates erigit & custodit, regna florere & eminere facit, & vniuersum orbem in pace constituit, non vnæ tantum

A virtus est, specie atoma (vt more scholarum loquuntur) sed in multas ac varias species, ac quasi partes distributa. Cùm enim iustitia vnique debitum reddat, secundum diuersitates debitorum, quæ pendimus, & difficultates exoluendi, diuersas iustitias aut vnus iustitiæ partes assignare compellimur. Certè quidem iustitiæ quatuor sunt species: nempe legalis, æquitas, distributiua, & commutatiua. Iustitia legalis est, quæ respicit iustum, & æquum reipublicæ, aut bono communi conducibile, quæ tam est in principibus & Prælatiis prout iusta decernunt, & gubernationi se applicant, quàm in subditis, prout se iusto propter commune bonum accommodant. Æquitas siue epieikeia est, quæ perficit iustitiã legalem, quatenus in absentia legislatorum & Prælatorum interpretatur leges in extraordinarijs euentibus, non secundum verba legum, sed secundum mentem legislatoris. Iustitia distributiua est, qua distribuuntur bona communia inter personas rei publicæ aut communitatis, seruata proportione bonorum ad merita. Commutatiua est, qua particulares ciues mutuo in commutationibus & contractibus æquitatem custodiunt. Et de his nihil amplius est dicendum, quia ad spiritus doctrinam non pertinent, nisi quòd eas omnes sub communi nomine iustitiæ comprehendimus. At partes iustitiæ, nempe illæ virtutes, quæ nos ad alterum ordinant, & quodammodo debitum reddunt, multæ sunt: Nempe religio, penitentiã, pietas, obseruantia, obedientia, gratitudo, veritas, simplicitas, amicitia, liberalitas. De quibus singulis agamus oportet.

De Iustitiã. §. I.

IUSTITIA, vt ex Augustino & Gregorio Niceno colligitur, est virtus voluntatis, tribuens vnique quod suum est. Vel vt Laurentius Iustinianus ait: Est, quæ suum cuique tribuens, alienum non vendicat, vilitatem propriam negligit, vt communem custodiat æquitatem. Vel iustitia est virtus, qua cuique secundum debitum benefacimus, neminem lædimus, congregationis statum seruamus, & nos sine querela apud Deum & homines custodimus.

Inciumenta ad iustitiã sunt: I. Natura ipsa, quæ corpus rectum & in calum erectum homini dedit, vt ex ipso corpore mentem, in eo residentem, iustitiæ & rectitudinis admoneret. Leges etiam iustitiæ in ipso humano corde conscripsit, iuxta illud Pauli: Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt; eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis; vt videlicet nulla posset esse excusatio iustitiæ seruandæ, quam in mente gestamus, & sine vilo labore, sine studio, aut industria, nobiscum natam eius noticiam habemus.

II. Iustitia voluntatem Dei implemus: Nam indicabo tibi, ô homo (inquit Micheas) quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te; vtique facere iudicium & iustitiã, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Domino tuo. Hac immortalitatem acquiramus. Iustitia enim, vt ait Sapiens, est perpetua & immortalis; iniustitia verò mortis est acquiritio. Hac veram saturitatem comparamus. Beati namque sunt, qui esuriunt & sitiunt iustitiã, quoniam ipsi saturabuntur. Hac denique lætitiã & exultatione complemur: iuxta illud Psalmi: Iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitiã.]

III. Dominus, cui placere cupimus, amator est iustitiæ. Nam iustus Dominus, & iustitiã dilexit,

Aug. 19. De ciuit. Dei. c. 21. Nicenu. c. 4. de beatitudinibus. Iustin. de casto conuulsi. c. 13.

Rom. 1. 14. 15.

Michea. 6. 8.

Sapien. 1. 15.

Math. 5. 6.

Psal. 67. 4.

Psal. 10. 8.

Ecd. 2. 1.

Prover. 29. 11.

Ecd. 18. 20.

Iuan. 8. 46.